

การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน
บนฐานพหุวัฒนธรรม: กรณีศึกษาอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี*

THE PROMOTION OF CREATIVE TOURISM AND THE CULTURE FOR COMMUNITY
DEVELOPMENT BASED ON MULTICULTURISM: A CASE STUDY OF SUAN PHUENG
DISTRICT, RATCHABURI PROVINCE

นิภาวรรณ เจริญลักษณ์^{1*}, นริศรา กรุดนาค¹, วงษ์ศิริ เรืองศรี²

Nipawan Charoenlak^{1*}, Narisara Krudnak¹, Wongsiri Rueangsri²

¹มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง

¹Muban Chombueng Rajabhat University, Thailand

²มหาวิทยาลัยราชภัฏสุราษฎร์ธานี

²Suratthani Rajabhat University, Thailand

*Corresponding author E-mail: ncharoenlak@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสถานการณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาบริบทอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี และ 2) นำเสนอข้อเสนอแนะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 18 คน เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก 8 คน การสนทนากลุ่ม 10 คน เป็นการเลือกแบบเจาะจง เครื่องมือเป็นแบบสอบถามแบบมีเค้าโครง โดยมีเกณฑ์การเลือกกลุ่ม เป็นผู้มีบทบาทกับการท่องเที่ยวและการพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และยินดีให้ข้อมูลตลอดการดำเนินโครงการวิจัย ใช้การวิเคราะห์เชิงเนื้อหา ตรวจสอบด้วยเทคนิคสามเส้าและนำเสนอเชิงพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) สถานการณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม คือ 1.1) บริบทของพื้นที่เหมาะสม 1.2) การมีเครือข่ายการศึกษาและพัฒนาชุมชนที่เข้มแข็ง 1.3) ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวมีความชัดเจน และ 1.4) สามารถบูรณาการท่องเที่ยวกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง และ 2) ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม คือ 2.1) การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมต้องมีการวางแผนที่คำนึงถึงความหลากหลาย สร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสกับประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์ และการส่งเสริมการเรียนรู้ที่มีคุณค่าวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 2.2) การพัฒนาชุมชนประกอบด้วย การส่งเสริมความเข้มแข็งโดยใช้ทุนทางสังคมสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการทำงานร่วมกัน และการสร้างการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม

คำสำคัญ: การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม, การพัฒนาชุมชน, พหุวัฒนธรรม, สวนผึ้ง

Abstract

The objectives of this research article aimed to, namely: 1) Study the situations in the promotion of creative tourism and the culture for community development based on

multiculturalism in a case study of the role of Suan Phueng District, Ratchaburi Province; and 2) Present suggestions for the promotion of creative tourism and the culture for community development based on multiculturalism. The research was qualitative research. The sample consisted of 18 persons, who were classified for in-depth interviews at a total of eight persons and group discussions at a total of ten persons. The sample was from purposive sampling. The research tools comprised structured questionnaires. The sample group was identified based on persons who were involved with tourism and community development within the area of Ratchaburi Province and had consented to provide the information throughout the research process. The data was analyzed using content analysis, examined with triangulation technique, and presented descriptively. The results of the research found that: 1) The situations in the promotion of creative tourism and the culture for community development based on multiculturalism were namely: 1.1) The appropriate role for the area; 1.2) Having an educational network and strong community development; 1.3) A Clear strategy for the promotion of tourism; and 1.4) Being able to constantly integrate tourism with the development of quality of life in other aspects. And, 2) Suggestions for the promotion of creative tourism and the culture for community development based on multiculturalism were namely: 2.1) The promotion of creative tourism and the culture for community development based on multiculturalism must have incorporated the planning that concerned with diversity that built the opportunities for tourists to experience the creative atmosphere and the learning promotion that had values of the local culture; and 2.2) Community development consisted of the promotion of the strength by using social capital to build an effective communication system that supported collaboration and the building of cultural learning.

Keywords: Creative Tourism and The Culture, Community Development, Multiculturalism, Suan Phueng

บทนำ

อุตสาหกรรมท่องเที่ยวถือเป็นส่วนหนึ่งที่สำคัญและมีผลกระทบมากในการขับเคลื่อนการพัฒนาทั้งในด้านเศรษฐกิจและสังคมของประเทศทั่ว ๆ ไป โดยเป็นอุตสาหกรรมที่ต้องปรับตัวอย่างต่อเนื่องเพื่อทำให้อุตสาหกรรมตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และและพฤติกรรมของผู้บริโภคที่เปลี่ยนไปตามบริบท รวมถึงทิศทางและนโยบายตามการพัฒนารอบของอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยได้สะท้อนให้เห็นว่าการปรับตัวเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ (กรมการท่องเที่ยว, 2561) บริบทประเทศไทย การท่องเที่ยวมีภาพลักษณ์ที่ดีในมุมมองของนักท่องเที่ยวต่างชาติ และนักท่องเที่ยวมีการเปลี่ยนแปลงที่เป็นทางบวกทั้งในการใช้จ่ายต่อหัวที่เพิ่มมากขึ้นและการเพิ่มจำนวนนักท่องเที่ยว นโยบายของรัฐบาลเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมีผลสำคัญในการผลักดันการท่องเที่ยวของประเทศไทย เช่น การพัฒนาการท่องเที่ยวคุณภาพ การกระจายรายได้ การพัฒนาการท่องเที่ยวเพื่อสิ่งแวดล้อม และการยกระดับภาพลักษณ์ของการท่องเที่ยวไทยในสายตานักท่องเที่ยวทั่วโลก การใช้ประโยชน์จากเทคโนโลยีสารสนเทศในการส่งเสริมการท่องเที่ยวตามแนวคิด “ประเทศไทย 4.0” การประกาศปี พ.ศ. 2558 เป็นปี “การท่องเที่ยววิถีไทย” “2015 Discover Thainess” ถือได้ว่าเป็นจุดเริ่มต้นการให้ความสำคัญกับการใช้สื่อสังคมเพื่อยกระดับการประชาสัมพันธ์ด้านการท่องเที่ยวของประเทศ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566) สอดคล้องกับ มติชนออนไลน์ ที่กล่าวถึง นโยบายของภาครัฐในปัจจุบันที่มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวในประเทศไทยควรเน้นการกำหนด

ทิศทางให้เป็นไฮซีซั่นตลอดทั้งปี และส่งเสริมการใช้จ่ายของนักท่องเที่ยวในเมืองรองเพื่อกระจายรายได้ ไม่จำกัดเพียงแค่พื้นที่เศรษฐกิจหลัก เช่น เชียงใหม่ ภูเก็ต กระบี่ หัวหิน แต่ต้องการกระตุ้นการใช้จ่ายในเมืองรองด้วยการเน้นที่จุดเด่นของแต่ละพื้นที่เพื่อสร้างแลนด์มาร์กใหม่ ๆ และการโปรโมทที่เน้นทิศทางที่เหมาะสม โดยหาจุดแข็งและที่เป็นข้อดีเฉพาะของแต่ละที่นำมาโปรโมท กล่าวได้ว่า ประเทศไทยมีศักยภาพที่ต้องพัฒนาในหลายด้าน แต่ทั้งนี้ จะต้องมีการเปลี่ยนแปลงที่ดีในพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่มีผลต่อเศรษฐกิจและสังคม และการปรับตัว การวางแผนการพัฒนา และการประเมินสถานการณ์และแนวโน้มเป็นปัจจัยสำคัญที่สามารถนำทางอุตสาหกรรมท่องเที่ยวของไทยไปสู่ทิศทางที่ยั่งยืน (มติชนออนไลน์, 2566)

สภาพบริบท และเชิงนโยบายของจังหวัดราชบุรี ที่มุ่งส่งเสริมการท่องเที่ยวในพื้นที่อย่างต่อเนื่อง โดยอาศัยทุนศักยภาพของพื้นที่ซึ่งอยู่ในภูมิศาสตร์ที่ดี กล่าวคือ จังหวัดราชบุรีตั้งอยู่ภาคตะวันตกของประเทศไทย สภาพภูมิศาสตร์มีความหลากหลายทั้งเป็นพื้นที่ราบลุ่มจากแม่น้ำแม่กลองสู่ภูเขาสูง โดยมีเทือกเขาตะนาวศรีทอดตัวยาวเป็นแนวพรมแดนไทย-เมียนมาร์ อยู่ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 100 กิโลเมตร ต้นทุนของจังหวัดราชบุรีนับว่าเป็นพื้นที่ที่มีศักยภาพทั้งการมีพื้นที่ชายแดนติดสาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์ การเป็นจุดเชื่อมต่อคมนาคมระหว่างภาคใต้ ภาคกลาง และภาคตะวันตก การมีเส้นทางคมนาคมขนส่งทั้งทางถนนและรถไฟสามารถส่งสินค้าสู่ประเทศเพื่อนบ้านได้ และระยะทางไม่ไกลจากกรุงเทพมหานครมากนัก ต้นทุนดังกล่าวได้ส่งผลให้พื้นที่จังหวัดราชบุรีมีผู้เยี่ยมชมเยือน จำนวนนักท่องเที่ยว และจำนวนนักท่องเที่ยวทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศเพิ่มอย่างต่อเนื่อง ในปี พ.ศ. 2563 พบว่า มีมากถึง 1,296,689 คน แบ่งเป็นชาวไทย 1,289,624 คน เป็นชาวต่างชาติ 7,062 คน รายได้จากการท่องเที่ยว 2,135 บาท แบ่งเป็นชาวไทย 2,118.54 ล้านบาท ชาวต่างชาติ 16.60 ล้านบาท ดังกล่าวนี้อาจเป็นข้อได้เปรียบที่เห็นว่าการท่องเที่ยวของจังหวัดราชบุรีเป็นภาคบริการที่สร้างรายได้กับจังหวัดราชบุรี เนื่องจากมีทรัพยากรด้านการท่องเที่ยวที่หลากหลาย เช่น การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม จังหวัดราชบุรีมีชาติพันธุ์ของประชากร 8 ชาติพันธุ์ จึงเป็นต้นทุนทางการท่องเที่ยวที่สำคัญและเชื่อมโยงไปสู่กิจกรรมอื่นให้สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจเชิงการท่องเที่ยวของจังหวัดให้โดดเด่น ส่งผลให้จังหวัดราชบุรีมีการขยายตัวด้านการท่องเที่ยวเป็นลำดับต้นของประเทศ (สำนักงานจังหวัดราชบุรี, 2566) ในส่วนของอำเภอสวนผึ้งเป็นอำเภอหนึ่งของจังหวัดราชบุรี มีแนวอาณาเขตติดกับประเทศเมียนมาร์ อำเภอสวนผึ้งแบ่งการปกครองเป็น 4 ตำบล และมี 37 หมู่บ้าน ประกอบด้วยตำบลสวนผึ้ง มีทั้งหมด ตำบลสวนผึ้ง ตำบลป่าหวาย ตำบลท่าเคย และตำบลตะนาวศรี ส่วนการปกครองส่วนท้องถิ่นได้แบ่งออกเป็น 6 แห่ง ประกอบด้วย เทศบาลตำบลชะพลูป่าหวาย เทศบาลตำบลสวนผึ้ง องค์การบริหารส่วนตำบลสวนผึ้ง องค์การบริหารส่วนตำบลป่าหวาย องค์การบริหารส่วนตำบลท่าเคย และองค์การบริหารส่วนตำบลตำบลด่านาวศรีที่มาของคำว่า “สวนผึ้ง” เป็นต้นไม้ชนิดหนึ่งเป็นต้นไม้สีเขียว ไม่มีเปลือก มีฝักจำนวนมากมาอาศัยทำรังเป็นที่มาของคำว่า “ต้นผึ้ง” หรือ “ต้นรวงผึ้ง” และเป็นชื่อของอำเภอในปัจจุบัน อัตลักษณ์เด่นของพื้นที่คือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงหรือ “ไทยตะนาวศรี” ซึ่งมีประวัติศาสตร์มากกว่า 200 ปี และสามารถดำรงวิถีสังคมและวัฒนธรรมมาจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ยังมีกลุ่มชาติพันธุ์ชาวมอญ ชาวลาว ได้เข้ามาอาศัยในพื้นที่อำเภอสวนผึ้งในช่วงต้นกรุงรัตนโกสินทร์ (ธารรัตน์ สัญญะโม และคณะ, 2564) ปัจจุบันพื้นที่อำเภอสวนผึ้งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่มีผู้มาเยือนและนักท่องเที่ยวที่เดินทางเข้ามาจังหวัดราชบุรี โดยหลังสถานการณ์โควิด-19 จังหวัดราชบุรีเตรียมเปิดพื้นที่นำร่องการท่องเที่ยวใน 3 อำเภอ ประกอบด้วยสวนผึ้ง ดำเนินสะดวก และเมืองราชบุรี มี 62 สถานประกอบการได้รับมอบเข็มกลัดและธงสัญลักษณ์เพื่อแสดงถึงการปรับปรุงและปรับเปลี่ยนทั้งในด้านสินค้าและบริการ สุขอนามัย (มติชนออนไลน์, 2564) พื้นที่อำเภอสวนผึ้งจึงนับว่าเป็นพื้นที่สำคัญในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยว

ดังความสำคัญและพื้นที่ซึ่งมีบทเรียนการจัดการท่องเที่ยวอยู่แล้วข้างต้น ความสำคัญและที่มาของคณะผู้วิจัยให้ความสำคัญกับการศึกษาสถานการณ์ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวซึ่งเป็นต้นทุนสำคัญในการสร้างอาชีพและรายได้ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้กับประชาชนในพื้นที่ การท่องเที่ยวเชิง

สร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชน และคาดหวังว่าผลการศึกษาจะเป็นองค์ความรู้ในการปรับใช้ในบริบทของพื้นที่โดยเฉพาะชุมชน ซึ่งต้องอาศัยการบริหารจัดการและข้อมูลที่ดีในการส่งเสริม และองค์ความรู้จากการศึกษานี้จะเป็นแนวทางที่ดีในการพัฒนาพื้นที่ที่มีบริบทใกล้เคียงกันต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสถานการณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาบริบทอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี
2. เพื่อนำเสนอข้อเสนอแนะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แบบกรณีศึกษา (Case Study Research) ประชากรและกลุ่มตัวอย่างคือประชาชนและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการท่องเที่ยวในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง โดยได้เลือกกลุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Sampling)

1. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informant) จำนวน 18 คน ทั้งหมดเป็นการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายแบบเจาะจงแบ่งออกเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึกจำนวน 8 คน และการสนทนากลุ่มจำนวน 10 คน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้ง 2 กลุ่ม มีเกณฑ์การคัดเลือก คือ 1) เป็นผู้ที่มีประสบการณ์ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมในพื้นที่ 2) มีประสบการณ์การร่วมกิจกรรมหรือการพัฒนาชุมชนในพื้นที่จังหวัดราชบุรี และ 3) มีความยินดีให้ข้อมูลตลอดการศึกษาวิจัยเพื่อให้ข้อมูลภาคสนามครบถ้วนที่สุด ทั้งนี้เพื่อเป็นการตรวจสอบข้อมูลจากภาคสนามให้ครบถ้วน และสามารถเผยแพร่ข้อมูลได้อย่างถูกต้องเป็นปัจจุบัน

2. ขอบเขตของการวิจัย ด้านเนื้อหาใช้พื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีเป็นพื้นที่กรณีศึกษาเนื่องจากเป็นพื้นที่ที่มีบริบทที่หลากหลายหลายทางการท่องเที่ยว ในเป็นอำเภอที่มีนักท่องเที่ยวเดินทางมาท่องเที่ยวตลอดทั้งปี และเป็นพื้นที่ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรมซึ่งเป็นพื้นที่รอยต่อระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่า และมีกลุ่มชาติพันธุ์ (Ethnic Group) ซึ่งเป็นกลุ่มที่มีอัตลักษณ์ทางประวัติศาสตร์ร่วมกันหลายกลุ่มในการศึกษา ด้านประเด็นการศึกษา มุ่งศึกษาการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชน

3. เครื่องมือในการวิจัย คือแบบสัมภาษณ์แบบมีเค้าโครง (Structured Interview) มีลักษณะเป็นคำถามปลายเปิด และมีโครงสร้างเพื่อกำหนดประเด็น การสนทนาไว้เบื้องต้น ซึ่งเครื่องมือถูกพัฒนาขึ้นจากการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง และแนวคิดที่ใช้สำหรับการศึกษาคือการส่งเสริมการท่องเที่ยว และการพัฒนาชุมชน และตรวจสอบความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 3 ท่าน ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลภาคสนามสมบูรณ์ที่สุด

4. ขั้นตอนการวิจัย ประกอบด้วย ขั้นตอนที่ 1 คณะผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง (Documentary Research) และสรุปเป็นองค์ความรู้ที่เป็นพื้นฐานของการศึกษาที่สำคัญ ประกอบด้วยแนวคิดทฤษฎีที่ครอบคลุมประเด็นการศึกษาในครั้งนี้ คือ แนวคิดการท่องเที่ยว แนวคิดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และแนวคิดการพัฒนาชุมชน และงานวิจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อเป็นแนวทางในการศึกษาเบื้องต้นก่อนลงพื้นที่ภาคสนามเพื่อศึกษาข้อมูลจริง เพื่อวางแผนทางการศึกษาให้ได้ประเด็นที่ครอบคลุมและรอบด้านมากที่สุด ขั้นตอนที่ 2 การศึกษานี้เป็นปฏิบัติการภาคสนามผ่านกระบวนการปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม ขั้นตอนที่ 3 ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเนื้อหา (Content Analysis) จากข้อมูลทั้งหมดที่ได้จากการศึกษา และตรวจสอบความเชื่อมั่นด้วยเทคนิคสามเส้า (Triangulation Technique) ทั้งนี้เพื่อให้ข้อมูลมีคุณภาพ ตรงตามวัตถุประสงค์ และแนวคิดพื้นฐานที่ได้กำหนดไว้เบื้องต้นในการศึกษา และขั้นตอนที่ 4 นำเสนอผลการศึกษาวิจัยในรูปแบบการพรรณนา

ภาพที่ 1 การสังเกตการณ์ภาคสนามพื้นที่ท่องเที่ยวชุมชนเขตอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรีของผู้วิจัย

ผลการวิจัย

1. ผลศึกษาสถานการณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม กรณีศึกษาบริบทอำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ดังนี้

1.1 บริบทของพื้นที่เหมาะสม ศักยภาพด้านการท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้งเริ่มจากการมีต้นทุนทางภูมิศาสตร์พื้นที่ อำเภอสวนผึ้งเป็นอำเภอชายแดนของจังหวัดราชบุรีมีพื้นที่ทั้งหมดประมาณ 1,005.08 ตารางกิโลเมตร ศักยภาพด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมได้รับอิทธิพลจากพื้นที่ตั้งของแนวเทือกเขาตะนาวศรี ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมด้วยทรัพยากรธรรมชาติ และความหลากหลายทางชีวภาพ และด้วยสภาพที่ปกคลุมด้วยป่าเขากว้างขวางส่งผลให้สภาพอากาศเย็น และขึ้นเกือบทุกฤดูกาล ด้านข้อมูลประชากร มีทั้งหมด 55,200 คน (ข้อมูลปี พ.ศ. 2566) มีอาณาเขตติดกับพื้นที่ด้านทิศเหนือ ติดกับเขตพื้นที่อำเภอด่านมะขามเตี้ย ด้านทิศตะวันออก ติดกับพื้นที่อำเภอ จอมบึง และอำเภอบ้านคา ทิศตะวันตกติดกับประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมแห่งประเทศไทยมีน่านน้ำ โดยมีเทือกเขาตะนาวศรีเป็นเส้นแบ่งอาณาเขต ด้านการปกครอง มี 4 ตำบล 37 หมู่บ้าน คือ ตำบลสวนผึ้ง 8 หมู่บ้าน ตำบลท่าเคย 13 หมู่บ้าน ตำบลป่าหวาย 9 หมู่บ้าน และตำบลตะนาวศรี 7 หมู่บ้าน ด้วยสภาพที่พื้นที่ตั้งอยู่แนวชายแดนซึ่งมีความยาวถึง 53 กิโลเมตร มีหมู่บ้านที่ตั้งอยู่ตามแนวชายแดนจำนวน 6 หมู่บ้าน ตั้งอยู่ในเขตตำบลสวนผึ้ง จำนวน 3 หมู่บ้าน คือบ้านผาปก (หมู่ 3) บ้านห้วยผาก (หมู่ 7) บ้านตะโกล่าง (8) และเขตตำบลตะนาวศรี จำนวน 3 หมู่บ้าน คือ บ้านบ่อหวี (หมู่ 4) และบ้านห้วยน้ำหนัก (หมู่ 6) สภาพทางสังคมและวัฒนธรรม ด้วยสภาพบริบทของพื้นที่และสังคมและวัฒนธรรมที่เป็นต้นทุนทางวัฒนธรรมและได้เป็นเครื่องสะท้อนอัตลักษณ์ชาติพันธุ์ 2 กลุ่มที่สำคัญ คือ

1.1.1 กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอสวนผึ้ง คิดเป็นประมาณร้อยละ 6 ของประชากรทั้งหมด เป็นชาวไทยตะนาวศรีหรือเรียกชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้งมีถิ่น

กำเนิดมาจากบริเวณเทือกเขาตะนาวศรี โดยอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเมื่อประมาณ 200 ปีมาแล้ว กลุ่มนี้จะเป็นกลุ่มดั้งเดิมเรียกว่า “ชาวไทยเชื้อสายกะเหรี่ยง” หรือ “ไทยตะนาวศรี” ประกอบด้วย “กะเหรี่ยง ไพล่” หรือ “โปว์” และ “ปกากะญอ” หรือ “สกอว์” ได้ตั้งถิ่นฐานในฐานในเขตประเทศไทยตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษ บทบาทสำคัญของชาวไทยตะนาวศรีคือการคอยดูแลความเรียบร้อยและส่งข่าวให้กับฝ่ายความมั่นคงของทางการไทย บนพื้นฐานของการดำเนินชีวิตมีความสัมพันธ์เป็นอย่างยิ่งกับการดำเนินชีวิต และจิตสำนึกของความเป็นคนไทย ตามประวัติบอกเล่ากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตั้งถิ่นฐานกระจายตามลุ่มน้ำภาชีซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง ดังการสนทนากลุ่ม “พี่น้องกะเหรี่ยงทั้งหมดเดิมจะกระจายทั้งสวนผึ้ง ปากท่อ และบ้านคา จะกระจายตั้งถิ่นฐานตามแม่น้ำประชี (ภาชี) ซึ่งเป็นพื้นที่อุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตรและประกอบอาชีพ อีกทั้งยังอยู่ในพื้นที่เขาตะนาวศรีซึ่งเป็นถิ่นฐานเดิมตั้งแต่บรรพบุรุษได้เข้ามาพักตั้งถิ่นฐานตั้งแต่แรกเริ่ม” จากการศึกษาพบว่า ในพื้นที่มีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงกลุ่มที่ 2 ได้อพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้งจากพื้นที่เมืองมะริด ทวาย อันเป็นผลสืบเนื่องจากความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศของสหภาพเมียนมาร์ ได้อพยพภายในสงครามโลกครั้งที่ 2 และปัจจุบันได้รับสัญชาติไทย (เชื้อสายกะเหรี่ยง) กลุ่มที่ 3 เป็นกลุ่มที่เข้ามาทำงานเป็นคนงานเหมืองแร่ดีบุก ระหว่างปี พ.ศ. 2520-2526 และต่อเนื่อง พ.ศ. 2535-2538 ภาครัฐได้ออกหลักฐานเป็นบุคคลพื้นที่สูง (ทร. 14 บัตรสีฟ้า) และบางส่วนเป็นบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียวขอบแดง) ทั้งนี้เพื่อเป็นการดูแลสวัสดิการพื้นฐาน กะเหรี่ยงกลุ่มที่ 4 เป็นกลุ่มที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยในช่วงเกิดความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศสหภาพเมียนมาร์ มีการอพยพเคลื่อนเข้ามาในประเทศไทย และอาศัยอยู่ศูนย์พักพิงในพื้นที่บ้าน ถ้ำหิน อำเภอสวนผึ้ง จากข้อมูลข้างต้นแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน นอกจากนี้ด้วยสภาพบริบทของพื้นที่เทือกเขาตะนาวศรีในเขตพื้นที่อำเภอสวนผึ้งอุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ เช่น น้ำตกแก้งโจน น้ำตกบ่อหวี น้ำตกผาชนแดน เป็นต้น และรวมถึงวิถีชีวิตชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้งมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น ปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการล่าสัตว์ หาชองป่า และเก็บน้ำผึ้งเป็นอาชีพเสริมอีกด้วย ในอดีตชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้งมีความผูกพันกับป่าไม้เป็นอย่างมาก การดำเนินชีวิตประจำวันอาศัยป่าไม้เป็นแหล่งอาหาร แหล่งที่อยู่อาศัย และแหล่งทำมาหากิน อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบัน ป่าไม้ในอำเภอสวนผึ้งได้ถูกทำลายลงอย่างมาก ส่งผลให้วิถีชีวิตแบบดั้งเดิมของชาวกะเหรี่ยงเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ชาวกะเหรี่ยงเริ่มหันมาประกอบอาชีพรับจ้างในเมืองมากขึ้น และมีการปรับปรุงวิถีชีวิตให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น การหันมาใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอสวนผึ้ง ยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้เป็นอย่างดี เช่น ภาษา การแต่งกาย ประเพณีการแต่งงาน ประเพณีการบวช และประเพณีการเฉลิมฉลองต่าง ๆ ถือเป็นทุนทางสังคมและวัฒนธรรมเฉพาะท้องถิ่นที่เป็นอัตลักษณ์ของจังหวัดราชบุรี

1.1.2 ชาวมอญ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อาศัยอยู่ในอำเภอสวนผึ้งมาเป็นเวลานานเช่นกัน คิดเป็นประมาณร้อยละ 24 ของประชากรทั้งหมด ชาวมอญในอำเภอสวนผึ้งมีถิ่นกำเนิดมาจากบริเวณประเทศพม่า โดยอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยเมื่อประมาณ 500 ปีมาแล้ว ชาวมอญในอำเภอสวนผึ้งมีวิถีชีวิตแบบดั้งเดิม ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เช่น ปลูกข้าว ปลูกพืชผักสวนครัว และเลี้ยงสัตว์ เช่น วัว ควาย หมู เป็นต้น นอกจากนี้ ยังมีการประกอบอาชีพหัตถกรรม เช่น การทอผ้า การสานเสื่อ การจักสาน เป็นต้น ชาวมอญในอำเภอสวนผึ้งมีวัฒนธรรมประเพณีที่โดดเด่น เช่น ประเพณีลอยกระทง ประเพณีลอยเรือ ประเพณีสงกรานต์ และประเพณีไหว้ผี เป็นต้น ในปัจจุบัน ชาวกะเหรี่ยงและชาวมอญในอำเภอสวนผึ้งยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตาม ทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ก็ได้มีการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่มากขึ้น มีการประกอบอาชีพรับจ้างในเมืองมากขึ้น และมีการปรับปรุงวิถีชีวิตให้ทันสมัยมากขึ้น เช่น การหันมาใช้เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ เช่น รถยนต์ โทรศัพท์มือถือ เป็นต้น

การสืบค้นและสังเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี ประเทศไทย ในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งสองกลุ่มยังคงรักษาวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของตนไว้เป็นเพื่อสืบทอดให้กับ ลูกหลาน อย่างไรก็ตาม ประเพณีและวัฒนธรรมบางส่วนได้มีการปรับเปลี่ยนไปตามพลวัตของสังคมที่เปลี่ยนแปลง ไป เช่น ทั้งสองกลุ่มชาติพันธุ์ก็ได้มีการปรับตัวให้เข้ากับวิถีชีวิตสมัยใหม่มากขึ้น มีการประกอบอาชีพรับจ้างในเมือง มากขึ้น

2. ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุ วัฒนธรรม จากการศึกษาพบว่า การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุ วัฒนธรรมต้องมีการพัฒนาและยกระดับให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะในโลกยุคการเปลี่ยนแปลง รวมถึงพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวที่เปลี่ยนแปลงไป จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่ม มีข้อเสนอแนะ เพื่อการพัฒนา ดังนี้

2.1 แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมบนพื้นฐานพหุวัฒนธรรม จากการสัมภาษณ์เชิงลึก และการสนทนากลุ่มมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

2.1.1 การวางแผนที่คำนึงถึงความหลากหลาย การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ เพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมควรคำนึงถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมในแผนการท่องเที่ยว และ สร้างโอกาสให้นักเรียนได้สัมผัสประสบการณ์และเรียนรู้จากวัฒนธรรมท้องถิ่น

2.1.2 การสร้างโอกาสในการแลกเปลี่ยน การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์เพื่อ การพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมควรได้รับการสนับสนุนโครงการแลกเปลี่ยนกิจกรรมต่าง ๆ ให้กับชุมชน ในพื้นที่ที่เน้นการเรียนรู้และแบ่งปันประสบการณ์กันและกันทั้งด้านการสร้างรายได้ การพัฒนากิจกรรม และ การสร้างสรรค์ที่ใช้จุดแข็งทางวัฒนธรรมเป็นหลัก ทั้งนี้เป็นการให้โอกาสชุมชนได้พัฒนาศักยภาพตนเองจาก วัฒนธรรมที่มีอยู่แล้วมาเป็นจุดขาย

2.1.3 การสร้างบรรยากาศที่เปิดกว้างและเชิงสร้างสรรค์ การส่งเสริมการท่องเที่ยว เชิงสร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมควรตระหนักถึงสร้างสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมการเรียนรู้ จากกันและกันของสมาชิกกลุ่ม ชุมชน และผู้เกี่ยวข้องในการสนับสนุนการพัฒนาทักษะพื้นฐาน กิจกรรมต่าง ๆ ที่สนับสนุนการท่องเที่ยวในพื้นที่ อีกทั้งยังเป็นการพัฒนาศักยภาพของชุมชนให้เกิดการเรียนรู้ระหว่างกันและกัน กับกลุ่มเครือข่าย เช่น ผู้ประกอบการ มหาวิทยาลัยท้องถิ่นในพื้นที่ โรงเรียน เป็นต้น

2.1.4 การส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น การส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่น มีความสำคัญต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมโดยเสริมสร้างความเข้าใจและความสนใจ ในประเพณีและวัฒนธรรมท้องถิ่น ทำให้นักท่องเที่ยวสามารถมีประสบการณ์ท่องเที่ยวที่เป็นมิตรและเข้าใจเชิงลึก ถึงสิ่งท้องถิ่น ที่ส่งผลให้มีการเคลื่อนไหวทางวัฒนธรรมและการสร้างสรรค์ในชุมชนท้องถิ่นได้แก่การพัฒนา ศิลปวัฒนธรรม และเป็นแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้ก้าวหน้าขึ้น

2.2 การพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และ วัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม การพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมเกี่ยวข้องกับการ ส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมมุ่งเน้นการกระจาย และส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่นออกไปสู่สาธารณะ เช่น การสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่ใช้เป็นโครงสร้างให้กับ ศิลปวัฒนธรรมและประเพณีท้องถิ่น เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้รับประสบการณ์ที่เป็นมิตรและเข้าใจในแง่มุมต่าง ๆ ของวัฒนธรรมท้องถิ่นได้มากขึ้น นอกจากนี้ การพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมยังสามารถสร้างรายได้และ โอกาสทางเศรษฐกิจให้กับชุมชนได้ด้วย โดยการสร้างสินค้าหรือบริการที่เชื่อมโยงกับประเพณีและวัฒนธรรม ท้องถิ่น เช่น การจำหน่ายผลิตภัณฑ์ที่มีลักษณะพื้นเมืองหรือการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่มีความ

น่าสนใจและเป็นเอกลักษณ์ของชุมชน ทั้งนี้ เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมมีผลต่อการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืนและสร้างความเข้มแข็งในด้านเศรษฐกิจและสังคม มีประเด็นที่สำคัญดังนี้

2.2.1 การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นที่ตั้ง การส่งเสริมความเข้มแข็งของชุมชนโดยใช้ทุนทางวัฒนธรรมเป็นที่ตั้ง เป็นการสนับสนุนโครงการที่ส่งเสริมการพัฒนาทักษะและความเข้มแข็งของประชากรทุกวัฒนธรรม โดยมุ่งเน้นสร้างโอกาสให้ทุกคนมีส่วนร่วมในกิจกรรมชุมชน โดยเชื่อมโยงกับการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม โดยการสร้างกิจกรรมท่องเที่ยวที่มีส่วนร่วมของชุมชน และส่งเสริมการเรียนรู้วัฒนธรรมท้องถิ่นผ่านการท่องเที่ยว แนวทางดังกล่าวจะส่งเสริมให้ชุมชนเติบโตและมีความสามารถทางเศรษฐกิจที่ยั่งยืน และสร้างความเข้มแข็งทั้งในด้านสังคมและวัฒนธรรม

2.2.2 การสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การสร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพเป็นการสนับสนุนการสื่อสารที่เปิดกว้างและประสานงานร่วมกันในชุมชน โดยสร้างแพลตฟอร์มที่ช่วยในการแบ่งปันข้อมูลและความรู้ เช่น เว็บไซต์หรือแอปพลิเคชันท่องเที่ยวที่ชุมชนสามารถแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว แนะนำกิจกรรมที่น่าสนใจ หรือแบ่งปันประสบการณ์การท่องเที่ยว การสร้างแพลตฟอร์มการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพช่วยส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมโดยการเชื่อมโยงชุมชนและผู้ท่องเที่ยวในกิจกรรมและประสบการณ์ที่มีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ชุมชนสามารถแสดงและแบ่งปันสิ่งที่ทำให้พิเศษในวัฒนธรรมท้องถิ่น และผู้ท่องเที่ยวสามารถได้รับประสบการณ์ที่แตกต่างจากที่อื่นที่เข้าใจวัฒนธรรมและชุมชนได้ดีขึ้น

2.2.3 การสนับสนุนโครงการที่เน้นการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนและเครือข่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมนั้นไม่ได้เพียงแค่อเป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนหรือสัมผัสประสบการณ์ต่าง ๆ แต่ยังเป็นการสร้างความร่วมมือและการทำงานร่วมกันระหว่างชุมชนท้องถิ่นและผู้เข้ามาเยี่ยมชม โดยการสนับสนุนโครงการที่เน้นการทำงานร่วมกันและเผยแพร่พหุวัฒนธรรมจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจในวัฒนธรรมของกันและกัน การสร้างโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการตัดสินใจและการวางแผนเป็นอีกด้านหนึ่งที่สำคัญของการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม เนื่องจากมีการให้โอกาสให้กับประชาชนท้องถิ่นเข้าร่วมในกระบวนการตัดสินใจและการวางแผนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาท่องเที่ยวและวัฒนธรรมในพื้นที่นั้น ๆ ซึ่งจะช่วยเสริมสร้างความเชื่อมั่นและความเข้าใจระหว่างชุมชนท้องถิ่นและนักท่องเที่ยวในการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความรู้ในเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม

2.2.4 การสร้างการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การสร้างการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมจะช่วยให้ประชาชนท้องถิ่นเข้าใจและรักษาสืบสานที่เป็นพื้นฐานและสำคัญในวัฒนธรรมของตนเอง โดยทั้งผู้ให้บริการท่องเที่ยวและผู้เข้าชมจะมีโอกาสได้เรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ศิลปะ ศาสนา และประเพณีของท้องถิ่นที่เข้าชม ทำให้เกิดความเข้าใจและความรู้เพิ่มเติมเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยว การเรียนรู้ทางวัฒนธรรมยังสามารถช่วยในการส่งเสริมการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนในชุมชน โดยการสนับสนุนการพัฒนาและรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การสร้างพื้นที่สำหรับการแสดงศิลปะและวัฒนธรรม การสนับสนุนการสร้างพื้นที่สำหรับกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมท้องถิ่น เป็นต้น ทำให้ชุมชนมีความสามารถในการดึงดูดนักท่องเที่ยวที่สนใจที่จะมาเรียนรู้และสัมผัสประสบการณ์ทางวัฒนธรรมของท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง โดยทำให้เกิดการท่องเที่ยวในชุมชนอย่างยั่งยืนที่มีประสิทธิภาพและยั่งยืนได้ในระยะยาว

อภิปรายผล

1. จากการศึกษา พบว่า สถานการณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย การเลือกใช้พื้นที่ที่เหมาะสม เน้นเครือข่ายการศึกษาและการพัฒนาชุมชน ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ชัดเจน และความสามารถในการบูรณาการท่องเที่ยวเพื่อ

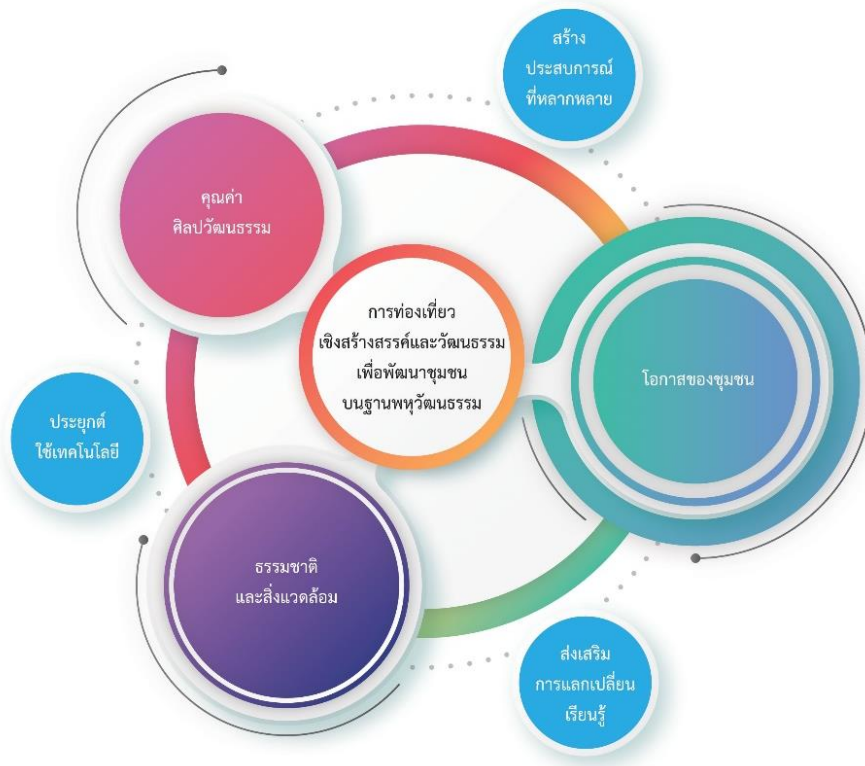
พัฒนาคุณภาพชีวิตในด้านอื่น ๆ อย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้แล้วยังสะท้อนถึงความสำคัญของการท่องเที่ยวบนฐานพหุวัฒนธรรมซึ่งต้องคำนึงถึงการเลือกใช้พื้นที่ที่เหมาะสม สร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่เชื่อมโยงกับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมท้องถิ่น การเน้นเครือข่ายการศึกษาและการพัฒนาชุมชน ส่งเสริมการเรียนรู้และการพัฒนาทักษะในชุมชนท้องถิ่น ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยวที่ชัดเจน กำหนดแผนที่ชัดเจนเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวท้องถิ่น และความสามารถในการบูรณาการท่องเที่ยว ผสมผสานกับกิจกรรมและสิ่งที่ทำให้ผู้ท่องเที่ยวได้สัมผัสวัฒนธรรมและสร้างประสบการณ์ที่ตรงกับแบบชีวิตท้องถิ่น สอดคล้องกับ นริศรา กรุดนาค และนรินทร์ สังข์รักษา พบว่า แนวทางการพัฒนาการพัฒนาและอนุรักษ์เมืองเก่า 7 แนวทางเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว คือ 1) การมีส่วนร่วมและประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาสังคมเข้ามามีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่ม 2) การสร้างจิตสำนึก 3) การอนุรักษ์และพัฒนาอย่างยั่งยืนผ่านการจัดตั้ง 4) การส่งเสริมคุณภาพชีวิต 5) การป้องกันภัยคุกคาม 6) การประหยัดพลังงานและสภาพแวดล้อม และ 7) การดูแลและบำรุงรักษา อาคาร และสาธารณูปการ (นริศรา กรุดนาค และนรินทร์ สังข์รักษา, 2566) สอดคล้องกับ สมิตธิรักษ์ จันทักษ์ และกัญญา จิรทิวาวัช ได้ศึกษาพบว่า 1) ทุนศักยภาพด้านการท่องเที่ยวของชุมชน ได้แก่ ด้านบริบทและทุนศักยภาพพื้นที่ ประกอบด้วย 1) องค์ประกอบหลัก สภาพชุมชนที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวทางกายภาพ 2) องค์ประกอบรอง เป็นความต้องการของนักท่องเที่ยว กิจกรรม และสินค้า และ 3) องค์ประกอบส่วนเพิ่มเติม เป็นสิ่งที่อำนวยความสะดวกและบริการต่าง ๆ ในการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ เป็นการจัดการต้นทุนชุมชนที่มี เช่น ตลาดน้ำ สินค้า อาหาร วิถีเกษตรแบบดั้งเดิม และพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ โดยมีขั้นตอนดำเนินงาน ได้แก่ 1) ศูนย์ประสานงานหลักด้านการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชน 2) บริหารจัดการแบบยั่งยืนและยืดหยุ่น 3) เสริมศักยภาพการพัฒนาคุณภาพชีวิตและเศรษฐกิจ 4) ส่งเสริมวัฒนธรรมและภูมิปัญญา 5) ดูแลรักษาสิ่งแวดล้อม และ 6) เปิดพื้นที่เรียนรู้และจัดการความรู้ และแนวทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนจากการแพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 ได้แก่ การศึกษาและตั้งรับ การดูแลและป้องกันตัวเอง การฟื้นฟู และการเรียนรู้และปรับตัวกับสถานการณ์ (สมิตธิรักษ์ จันทักษ์ และกัญญา จิรทิวาวัช, 2565) และสอดคล้องกับ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญกับยุทธศาสตร์การสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และพัฒนาคุณภาพชีวิตของคนไทย โดยมุ่งเน้นการสร้างความหลากหลายด้านการท่องเที่ยวซึ่งประกอบด้วย การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงธุรกิจ การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ ความงาม และแพทย์แผนไทย การท่องเที่ยวสำราญทางน้ำ และการท่องเที่ยวเชื่อมโยงภูมิภาค พัฒนาการท่องเที่ยวสาขาที่มีศักยภาพ แต่ยังคงรักษาจุดเด่นของประเทศด้านขนบธรรมเนียม ประเพณี วัฒนธรรม อัตลักษณ์ความเป็นไทย ตลอดจนให้คุณค่ากับสิ่งแวดล้อม อภิปรายได้ว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม เป็นการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพื้นที่เป็นการส่งเสริมอาชีพ รายได้ สร้างคุณค่าให้กับทุนศักยภาพที่มีอยู่และนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ชุมชนสามารถเรียนรู้ จัดการตนเองได้ และนำไปสู่ความยั่งยืนระดับพื้นที่ได้ (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย, 2566)

2. พบว่า ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม ประกอบด้วย 1) การวางแผนที่คำนึงถึงความหลากหลาย การสร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์ และการนำเสนอการเรียนรู้ที่มีคุณค่าทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และ 2) การพัฒนาชุมชน ประกอบด้วยส่งเสริมความเข้มแข็งโดยใช้ทุนทางสังคม สร้างระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ สนับสนุนการทำงานร่วมกัน และการสร้างการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม ข้อเสนอดังกล่าวเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการส่งเสริมการท่องเที่ยวระดับฐานรากเพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและการทำงานข้ามวัฒนธรรมเพื่อยั่งยืน สอดคล้องกับงานวิจัยของ ปิรันธ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก พบว่า รูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้งเน้นการสร้างหรือเพิ่มมูลค่าให้แก่ทรัพยากรธรรมชาติและวัฒนธรรมท้องถิ่น เพื่อสร้างนวัตกรรมในกิจกรรมท่องเที่ยว และการให้บริการใหม่ ๆ โดยผู้ประกอบการและชุมชนร่วมมือกัน ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม การเรียนรู้ และการเพิ่มทักษะให้แก่นักท่องเที่ยว

เพื่อให้ส่วนผิวก้าวสู่การเป็นเมืองท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ โดยการปรับใช้องค์ประกอบที่สำคัญ ได้แก่ แหล่งท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ ผู้ประกอบการเชิงสร้างสรรค์ ชุมชนเชิงสร้างสรรค์ กิจกรรมหรือสินค้าเชิงสร้างสรรค์ และการสื่อสารเชิงสร้างสรรค์ ส่งผลให้ส่วนผิเป็นสิ่งที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและเติบโตในแง่ท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ (ปิ่นธิดา ชิมโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก, 2559) และสอดคล้องกับ ยุติ จิตต์โกศล ได้ให้ข้อเสนอแนะผลการศึกษาว่า ข้อเสนอแนะการออกแบบกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมสำหรับชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยมในอำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ประกอบด้วย 5 ประการ คือ 1) พัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวสร้างสรรค์ที่สะท้อนความโดดเด่นและมีส่วนร่วมในกิจกรรมการท่องเที่ยว 2) พัฒนาศักยภาพทางการท่องเที่ยวเช่นการเข้าถึงและสิ่งอำนวยความสะดวก 3) พัฒนาด้านการตลาด 4) พัฒนาสินค้าที่ระลึกที่สะท้อนอัตลักษณ์ของชุมชน และ 5) พัฒนาศักยภาพในการนำเที่ยวของบุคลากรในชุมชน (ยุติ จิตต์โกศล, 2561) และสอดคล้องกับ สุวดี บุญมาจรินนท์ และคณะ พบว่า การออกแบบประสบการณ์ผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ที่มาจากพื้นฐานทุนของท้องถิ่น การมีนักสื่อความหมายท้องถิ่นเป็นผู้ถ่ายทอด และการผสมผสานประเพณีวัฒนธรรมทั้งห้า เป็นการสร้างประสบการณ์ให้ก่อเกิดแก่นักท่องเที่ยวที่มีคุณค่า น่าจดจำ และยกระดับการท่องเที่ยวโดยชุมชนในการเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ อันนำไปสู่การพัฒนาท้องถิ่นที่ยั่งยืน สามารถอธิบายได้ว่า ข้อเสนอแนะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรม รวมทั้งการจัดการท่องเที่ยวที่เน้นความหลากหลาย การสร้างโอกาสประสบการณ์ การสร้างบรรยากาศเชิงสร้างสรรค์ และการนำเสนอความรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น ร่วมกับการพัฒนาชุมชนผ่านการส่งเสริมความเข้มแข็ง ระบบการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ การทำงานร่วมกัน และการสร้างการเรียนรู้ทางวัฒนธรรม การศึกษาข้างต้นได้เห็นว่า การส่งเสริมการท่องเที่ยวควรมีการการปรับใช้ องค์ประกอบที่สำคัญให้สอดคล้องกับความต้องการของนักท่องเที่ยว ชุมชน และทรัพยากรท้องถิ่นเพื่อสร้างความยั่งยืนในท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมต่อไป (สุวดี บุญมาจรินนท์ และคณะ, 2565)

องค์ความรู้ใหม่

การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมบนฐานพหุวัฒนธรรมมีองค์ประกอบหลายประการที่มีผลต่อประสบการณ์ท่องเที่ยวที่มีคุณค่าและเป็นประสบการณ์ที่สร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม ประกอบด้วย การสร้างประสบการณ์ที่มีคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรม มีการเชื่อมโยงกับประวัติศาสตร์และศิลปวัฒนธรรมพื้นที่ทั้งในลักษณะของสถานที่ท่องเที่ยวและกิจกรรมที่นักท่องเที่ยวเลือกทำ การรักษาสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ การให้ความสำคัญกับการท่องเที่ยวที่ไม่ทำลายสิ่งแวดล้อมและสนับสนุนการรักษาธรรมชาติในสถานที่ท่องเที่ยว การสร้างโอกาสในชุมชน การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ควรสนับสนุนโครงการท้องถิ่นที่สร้างงานและสร้างรายได้ในชุมชน การส่งเสริมการเรียนรู้และการแลกเปลี่ยน การท่องเที่ยวควรสนับสนุนโปรแกรมการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมที่เชื่อมโยงกับสถานที่ การสร้างประสบการณ์ที่มีความหลากหลาย ให้ความสำคัญกับประสบการณ์ที่มีความหลากหลายทั้งในด้านกิจกรรม อาหาร และประสบการณ์ทั่วไป และ การสนับสนุนการนำเทคโนโลยีมาใช้ ในการสร้างประสบการณ์ท่องเที่ยวที่น่าสนใจและมีความสมจริง กล่าวได้ว่าการผสมผสานองค์ประกอบเหล่านี้จะช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเป็นประสบการณ์ที่มีค่าและสร้างสรรค์ทั้งสำหรับนักท่องเที่ยวและชุมชนท้องถิ่น สามารถเป็นองค์ความรู้ใหม่จากการศึกษา ดังภาพที่ 2 ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงองค์ความรู้จากการศึกษา

สรุปและข้อเสนอแนะ

สถานการณ์การส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อการพัฒนาชุมชนบนฐานพหุวัฒนธรรมจากการศึกษาได้สะท้อนให้เห็นถึงบริบทของพื้นที่ เครือข่ายการศึกษา ยุทธศาสตร์การส่งเสริมการท่องเที่ยว และความสามารถในการบูรณาการการท่องเที่ยว เป็นส่วนสำคัญที่นำพาการพัฒนาชุมชนให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ผลการศึกษาครั้งนี้มีข้อเสนอแนะการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรมเพื่อพัฒนาชุมชนว่าควรคำนึงถึงความหลากหลาย สร้างโอกาสให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสประสบการณ์เชิงสร้างสรรค์ นำเสนอการเรียนรู้ทางวัฒนธรรมท้องถิ่น และพัฒนาชุมชนโดยการสนับสนุนการทำงานร่วมกันและสร้างระบบสื่อสารที่มีประสิทธิภาพ ข้อเสนอแนะเน้นการเสริมความเข้มแข็งทางวัฒนธรรมและการทำงานข้ามวัฒนธรรมเพื่อยั่งยืนทั้งในระดับชุมชน และระดับประเทศ ซึ่งพื้นที่ศึกษามีต้นทุนเดิมที่สามารถบริหารจัดการให้สอดคล้องกับบริบทและความต้องการของสังคมภายนอกได้ ข้อเสนอแนะจากการศึกษา คณะผู้วิจัยเห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีบทบาทสำคัญมากในการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชนระดับฐานราก หน่วยงานที่เกี่ยวข้องตั้งแต่ระดับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น อำเภอ และจังหวัด ควรให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม ทั้งนี้เพื่อให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยว เป็นการสร้างรายได้ และเพิ่มคุณค่าความเป็นเจ้าของวัฒนธรรมของตนเอง ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษารoundต่อไป การท่องเที่ยวมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาคุณภาพชีวิตชุมชนในปัจจุบัน ควรมีการวิจัยปฏิบัติการอย่างมีส่วนร่วมเพื่อพัฒนาศักยภาพของชุมชนในการเรียนรู้และพัฒนาบทเรียนแนวปฏิบัติที่สอดคล้องเชื่อมโยงกับทุนศักยภาพของชุมชนด้านการท่องเที่ยว เช่น มิติพัฒนาเศรษฐกิจระดับฐานราก การส่งเสริมกิจกรรมเชิงศิลปะ ประเพณีและวัฒนธรรม การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ได้มาตรฐานรองรับการท่องเที่ยว เช่น มาตรฐานสินค้า OTOP สินค้าจากกลุ่ม SMEs เป็นต้น จะเป็นแนวทางที่เหมาะสมต่อการพัฒนาชุมชนต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการท่องเที่ยว. (2561). แผนยุทธศาสตร์พัฒนาการท่องเที่ยว พ.ศ. 2561 - 2564 ของกรมการท่องเที่ยว. กรุงเทพมหานคร: วีไอพี ก๊อปปี้ปรินท์.
- การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย. (2566). แผนวิสาหกิจ ททท. พ.ศ. 2566 - 2570 (ฉบับทบทวน พ.ศ. 2567 - 2570) : Final Report. กรุงเทพมหานคร: โครงการจัดทำแผนวิสาหกิจ ททท.
- ธารารัตน์ สัญญะโม และคณะ. (2564). การเสริมศักยภาพความรอบรู้ด้านสุขภาพของท้องถิ่นในพื้นที่อำเภอสวนผึ้ง จังหวัดราชบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 5(2), 70-88.
- นริศรา กรุดนาค และนรินทร์ สังข์รักษา. (2566). การพัฒนารูปแบบการจัดการท่องเที่ยวโดยชุมชนบนฐานทุนทางวัฒนธรรม เพื่อเสริมสร้างเศรษฐกิจสร้างสรรค์ “ย่านเมืองเก่า” จังหวัดเพชรบุรี. วารสารสังคมศาสตร์และวัฒนธรรม, 7(10), 335-349.
- ปริญ์ ชินโชติ และธีระวัฒน์ จันทิก. (2559). รูปแบบการจัดการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์ของสวนผึ้ง. วารสารเวอร์ริเดียน มหาวิทยาลัยศิลปากร, 9(1), 250-268.
- มติชนออนไลน์. (2564). ราชบุรีนำร่องท่องเที่ยวอำเภอสวนผึ้ง มอบป้ายสัญลักษณ์ผู้ประกอบการ สร้างความเชื่อมั่นนักท่องเที่ยว. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2567 จาก https://www.matichon.co.th/region/news_3028509
- _____. (2566). เศรษฐา มอบนโยบายท่องเที่ยว ขอโทษถ้าพูดไม่ลื่นหู แค่อยากดึงศักยภาพไทยสู่สายตาโลก. เรียกใช้เมื่อ 27 มกราคม 2567 จาก https://www.matichon.co.th/politics/news_4329009
- ยุวดี จิตต์โกศล. (2561). การพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมอย่างสร้างสรรค์ ชุมชนบ้านกว้างท่าเยี่ยม อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยอุบลราชธานี, 14(2), 50-86.
- สมิทธิรักษ์ จันทรักษ์ และกัญญา จิรทิวาวัช. (2565). แนวทางการจัดการท่องเที่ยวของชุมชนในสถานการณ์แพร่ระบาดของโรคติดเชื้อไวรัสโคโรนา 2019 (COVID - 19) ในพื้นที่ปริมณฑลของกรุงเทพมหานคร. วารสารมหาจุฬานาครทรรศน์, 9(7), 390-406.
- สำนักงานจังหวัดราชบุรี. (2566). แผนปฏิบัติราชการประจำปีของราชบุรี. เรียกใช้เมื่อ 16 พฤษภาคม 2567 จาก <https://rbpho.moph.go.th/upload-file/doc/files/25122023-093737-5245.pdf>
- สุวดี บุญมาจรีนนท์ และคณะ. (2565). การออกแบบประสบการณ์การท่องเที่ยวโดยชุมชนผ่านกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงสร้างสรรค์บนฐานโมเดลเศรษฐกิจสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน. วารสารวิชาการศรีปทุม ชลบุรี, 19(2), 84-92.